

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Տարեկան գին 1 թ. 50 փոստով
Վեցամսեայ 31/4
Մեկ ծանուցումը տալիս 2 դուրու է
Ստորագրողները կանխիկ են
Ստորագրողները կանխիկ են
Եւ 10 թ. կանխիկ են

Դրոշմը կը պահանջուի միայն
ծախարանի միայն
Լրագրողները կանխիկ են
Եւ 10 թ. կանխիկ են
Եւ 10 թ. կանխիկ են

ԿՈՍՏԱՆՆՈՒՊՈԼԻՍ 15 ՓԵՏՐՎԱՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՒՐԵՐ

Փարիզ 19 փետրվար

« Գաղղիական Ֆրանս լրագրողը կը
տեսնէ Տանիմարայի խնդիրը Եւրոպա-
կան խնդրոյ մը կերպարանք առած է : Բը-
րոսիոյ Եւրոպայի կառավարութիւնները
կը պարտաւորին պարզ բացատրութիւն
ներ տալ : ապա թէ ոչ Գաղղիոյ Եւրոպայի
տէրութիւնները Տանիմարայի պատի ա-
պահովելն անկախ գրիանքի մը դէմ, և այս
պէս Եւրոպական հաւատարմագրութեան
շահուն համար : »

Ս. Եւնուս 20 փետրվար

« Պատերազմական դարձող պաշտօն-
այ Գ. Տէրէյթէր փոխաւոր իր տեղը
Գ. Ֆրանք յաջորդեց : »

Քաղաքի 19 փետրվար

« Գերմանական զորքերը Թիւրքի-
այի սահմանադրութեան անցան : »

Թիւրքի 20 փետրվար

« Կառավարութիւնը ճանաչեց պետի երե-
ծողային փառաւանդութիւնը Տանիմար-
այի մը պաշտպանելու համար : »

Հեռագրին բերած փերայից լու-
րերուն մէջ յաւելաւ ուշադրութեան ար-
ժանի է՝ Եւրոպա-Բրուսիական պարտ-
Թիւրքիայի սահմանադրութեան անցնել-
ը, որով բուն Տանիմարայի հոգը կը
կամ ըլլալով՝ դորձը բոլորովին եւրոպա-
կան խնդրոյ կերպարանք կառնու, որուն
տուջէ մեծ անհաւատութիւնները չեն կրնար
անտարբեր կենալ :

« Արշադի որ հոս կառավարութեան
գիտաւարութիւնները որոշ կերպով չեն
կրնար հասկցուիլ, կըսէ Փարիզէն զըր-
ած նամակ մը, այսու ամենայնիւ իր լը-
ռութիւնն ստանալու և ահաւոր կերպ
մը ունի, և շատ հաւանական է որ անդ-
ղիական զորաց Քաղաքի զինուորը վեր-
ջապէս իր լըռութիւնը խզել տայ :

Չմի յիշեր այն գրողները որ կը պը-
տրուին հոս՝ բոլոր մարաշականներուն եւ
մանաւորապէս Բելիսիէ և Մար-Մա-
հոն մարաշականներուն Փարիզ կան ուե-
րուն վրայ : Ամեն անգամ որ հորիզոնին
փայլ ամպ մը կը տեսնուի, այս գրողներն
երբեմն կ'ըսեն, սակայն չեն կրնար բերել
թէ կառավարութիւնն անգործ նստած է
և բան մը չեն ար, բայց անձայն և լին
կերպով : »

Եւրոպայի կառավարութեան զիտա-
ւարութեանց ու բռնակը ընթացքին վը-
րայ ալ առ այժմ որոշ լըռ մը չկայ :
Բայց թէ որ ստուգելու Եւրոպայի և Բը-
րոսիոյ 1853 ի դաշնագրութիւններն ա-
ռաւթուր կ'որոշուի Տանիմարայի բուն
հոգը կրնան են, այն ժամանակ Եւրոպայի
պատիւը ծանր հարուած մը կրած կըլլայ
որուն անդգայ մնալ և հանդուրժել անդ-
ղիական լրտես աղբին համար այնչափ ա-
ւաւել անցուածն է, որչափ անցուածն է

էր արեւելեան վերջին պատերազմին ժա-
մանակ Ռուսիոյ դէմ պատերազմի եղե-
լը, որուն ի սկզբան քնաւ միտք չունէր,
բայց երբ դժուարաւ հրաժարեցաւ պա-
տերազմէն :

« Գերմանական պատերազմութեան
յառաջ կըլլան, կըսէ Փարիզի Քաղաք,
որ հաւանականաբար ամենապարտաւե-
րեղեղեղութեան մը ներքոյ պետի դանդ-
ւիւր, որուն նմանը յիշուած տարիէ ի վեր
տեսնուած չէ Եւրոպայի մէջ : »

Ի վերջոյ Սթանուար լրագրողն ալ՝ որ
Եւրոպայի Փարիզներուն կամ պաշտպան-
դական կուսակցութեան բերանն է, հե-
տեւեալ տեղերը կը հրատարակէ :

« Եթէ Բրուսիոյ և Եւրոպայի լը-
ռութիւնը իրենց ստորագրած դաշնագրու-
թիւնն առաւելուր կ'որոշեն, Եւրոպայի
կառավարութիւնը խոստած և հին Հռոմի
ժամանակներէն ի վեր աղբայ միակ ա-
պահով Եւրոպայի երդը դաշնագրութեանց
երկիւղածութիւնն աւրած պետի պլանն
Եւրոպայի Եւրոպայի կրնայ Ս. Եւնու-
սիի մէջ մնալու համար դաշնագրու-
թիւններն իրեն յենարան ընել : Բրուսիոյ
պատերազմն օրս մեծ անհաւատութիւն
առած է՝ ոչ այնչափ իր նիւթական դրու-
թեան, որչափ դաշնագրութեանց պաշ-
պանութեան շնորհիւ : Աստի Բրուսիոյ
պետը չէ դարձանայ և ոչ ալ մէկէ մը հա-
մակութիւն յուսոյ, եթէ իր բուն դը-
րանն իրեն հաւատուի, եթէ միւս կող-
մէն սահմանադրութիւններն ուղղելու սկը-
բունքը զինքը կուրծի մը բռնէ այնպիսի
դրայիներու հետ՝ որոնք Տանիմարայի
փոքրիկ ժողովրդէն շատ աւելի փառա-
ւոր են : Պարիզի է որ Ս. Եւնուսիցն եկած
հեռագրաւորը սուտ կ'ըսէ, Եւրոպայի ոչ
դժուարին է բացատրել թէ Եւրոպայ
ի՞նչպէս պետի կրնայ խուսափել ընդհա-
նուր պատերազմէ մը : »

Եւրոպայի դրուած նամակներու խոս-
քին նայելով, Բրուսիոյ կառավարութիւ-
նը մեծ փութով պատերազմական նաւեր
զինելու ետեւէ է : Թուրքիոյ ալ լըռ
կուսան թէ Միւնխայի դրուածն որ
Կաթիլայի պաշտպան անօրէնն էր և Բը-
տալիոյ զինուորական Զարաթապետաց
ընտրեալներէն մէկը ճանչուած է, Եւրոպայի
ձեռքն եղած Բելիսիէի ամ-
լըռութիւններուն զինութեանը զըսած է :

Գաղղիական Քաղաքի լրագրողը կըսէ,
թէ Եւրոպայի կառավարութիւնը խոստա-
կան վերջին պատերազմին ետեւ հաստա-
ւած դաշնագրութեան հակառակ Քա-
թիլայի մօտերը նոր ամրութիւններ չե-
նել տարու ձեռնարկած ըլլալով, Բրու-
սիոյ կառավարութիւնը բոլորքեր է այս
դաշնագրութեան դէմ :

Արշադիցն փետր. 10 թուով
զրուած լըռ մը կը ծանուցանէ թէ սեղ-
ւորն զինուորական հրամանատարը շրջա-
բերական մը հանդէս է, որուն մէջ կըսէ
թէ նոյն պատերազմներն որ իրենց զենե-
րով կառավարութեան անձնատուր ըլլան
բոլորին ազատ պետի թողուին, իսկ անոնք
որ առանց զինուոր անձնատուր ըլլան նոյն
պէս ազատ պետի թողուին, բայց այս թէ

ուրեմն որ իրենց ապագայ ընթացից
համար երաշխաւորութիւն տան, իսկ ա-
նոնք որ կառավարութեան շնորհալուան,
պետի պատրուին, մինչև որ խաղաղու-
թիւնը կառարկեալէս վերահաստատուի :

Եւրոպայի Քաղաքի լրագրողը կըսէ,
կամ ուրիշ լըռ մը ալ կը ծանուցանեն
թէ Եւրոպայի պատերազմութիւնը յու-
սոյունածին չափ զարուած չէ : Եւրոպա-
նոյն մէջ աղբային ծածուկ կառավարու-
թիւնը նոր լըռիւր մ'ալ հրատարակել
սկսեր է : Չայն Եւրոպայի ոչ անհաւա-
ր լըռիւր թէ Եւրոպայի համար
ոչ թէ զինուոր ալ զենք կը պահուի, և ինչ-
պէս կըսէ Քաղաքի լրագրողը, արին Եւ-
րոպայի Կաթիլայի արժեքն նման գեւ-
շտրուակ կը ծեղու վրայ է հիւսիսային հը-
կային (Ռուսիոյ) լըռիւր :

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այսպէս լրագրողն մէջ քանի մը շարաթէ
ի վեր հրատարակուիլ սկսած Քերիսի
Լըռիւրն անուն ամսագրին լրագրողն, ո-
րոշումով Եւրոպայի անցնել շար-
թու Բանիսիլի զինուորական դպրոցը
ըրած այցելութեանը վրայ մանրամասն ան-
զեկութիւններ տալով, կըսէ թէ նոյն ո-
րը օգնատուաւ Եւրոպայի երկու որը-
ւոց բարձրագոյն Եւրոպայի Եւրոպայի
և Եւրոպայի Եւրոպայի լըռիւր
դպրոցը դրուելուն և քրիստոնէաց աղե-
րն ինտրուած տղայոց ալ նոյն դպրոցն
ընդունուելուն առթիւ, երբոր բարձրագո-
յն կայսերապետներն ու քրիստոնէայի աղ-
ղիքն օգնատուաւ Եւրոպայի ներքա-
յայան, վեհապետ Ստորը հեռուեալ
խօսքերն ուղղելով ներքոյ զանաւոր նախա-
բարայ :

« Եւրոպայի այս դպրոցը ընդուն-
նալուան այն է, որ իրենց ընկերներուն
հետ զինուորութիւն տնօրէնով՝ աշու-
թեան ծառայելու կարող ըլլան :

« Եւրոպայի է որ եթէ նորոշու աշխի-
րան մը դպրոց ձեռնարկ կը պաշտպանէ Եւ-
րոպայի և երկրին պատիւն ալ խաղաղ պէս
է : Եւրոպայի չեն, թէ որ անոր բան մը
դպրոց, անոր իմ ձեռքին պէս անոր
պաշտպանութեանը դորձած երու համար
զինուորութեան տուի զերեւոր : »

« Եւրոպայի քրիստոնէաց աղբայ տղայքն
ալ իրենց շնորհալուութեան ուղեբէն
անձամբ օգնատուաւ Եւրոպայի մա-
տուցած ժամանակին բարեկամ Ստորը
դարձեալ ըսաւ թէ անոնց կայսերական
դպրոցն անուրիւն և աշուրթեան ծա-
ւայութեանը ընդունուիլը, իր բոլոր հը-
պատակաց վրայ հաւատարմութեան ունեցած
խոստանքն ու պաշտպանութեանը նոր ա-
պացոյց մ'է :

ԱԶԳԱՅԻՆ

Եւրոպայի Ս. Ստորայի փառաց
արժանապատիւ միաբանութեան յանգիւր
15 թուով դրած մէկ նամակին բերկրու-
թեամբ որով կ'ընկնանք, թէ յիշեալ փառ-
քը բաւական ժամանակէ ի վեր թէ

կ'ընկնան նուազութեան և թէ՛ քանի
մը շնորհեանց պատճառաւ ծանր պար-
սուց տակ Քերիսիլ, աղբայ և ա-
ռաւածն արտի մը օժանդակութեանը
կարողացած ժամանակ, մարտապետն Ե-
րոպայի սերունդներէն Եւրոպայի մե-
ծապետն Եւրոպայի Եւրոպայի որ իր մա-
կութեան տունն ուսմանը յիշեալ փառ-
քին մէջ ըրած է երկը, բարեհաճութեան
է աստուածահաճոյ առաւածն անուր թեամբ
փանքին մեծաշուք մը որոշուց բերել՝ որ
երկու հարկը հարկը զարու չի կը հանէր
իր սեփական քսակէն վճարել, Եւրոպայի
մեջ իրեն փոխանորդ կարգած Եւրոպայի
մեծապետը Քերիսիլը արդէն ձեռք :

Եւրոպայի Եւրոպայի Եւրոպայի այս
աստուածահաճոյ առաւածնութեան դորձը
որով յիշեալ փառք պարտաւարաց երե-
սէ կ'ստը բարեկամ խոստաւածներն ա-
ղբայն է, Եւրոպայի առաւելորդ Եւրո-
պայի արքայական պատիւն և փանքին միա-
բանութեան խոսքն շնորհալուութեան առթիւ
ըլլալով, ի նշան իրենց երախտագրու-
թեան՝ որոշքն որ ներքոյ տարին սկըս-
եալ ամեն տարի Ս. Յոսէփու Եւրոպայի
պետի անուրիւթեան օրը մեծահանգէս
պաշտօն կատարեն ի յիշատակ անմահ հոգ-
ւոյ նախնեաց մեծապետն Եւրոպայի Եւրո-
պայի, և յատուկ աղօթք և բարեկա-
թութիւն կարգան փառ կ'ընայ և բար-
ութեան նոյն առաւատարմ անձին և իր
ընտանեացը, ինչպէս որ աղբէն այս տարի
ընդ են :

Եւրոպայի միաբանութիւնն այս
հոգեւոր պարտքը կատարելու և կը իրեն-
քէ մենէ որ լրագրողն միջոցաւ ալ իրենց
խորին շնորհալուութեան հաւատարմը հա-
պարակաւ յայտնելը մեծապետն Եւրոպայի
Եւրոպայի : Աստի մենք ալ ամենաբա-
ցը պարտք մը կը համարինք արժանապա-
տեանութեան երախտագրու աղբայն
թաղման ըլլալը դատ միանգամայն աղբին
շնորհալուութիւնը խոսքն յայտնել յիշեալ մե-
ծապետն բարեկամին :

Եւրոպայի Քաղաքի փոքրիկ Քա-
թիլ. Նիսիսիւր արժանապատիւ լըռ-
ներէն հետեւեալ տեղեկութիւնները կը
քաղենք :

1. Քաղաքի փոքրիկ տունա-
պետ Եւրոպայի մեծապետն Ստիփան
պէյն ինքնապաշտ Եւրոպայի հրաժարականը ետ
առնելով՝ բարեհաճեցաւ ներկայանալ ի
ժողովն և իր պաշտօնը շարունակել :

2. Եւրոպայի Սահմանադրութիւնը
դաւանելուն մէջ առանց դժուարութեան
և արդիւններու դորձադրելու համար ի
պաշտօնէ Եւրոպայի կողմէն բոլոր դաւա-
ռաց կուսակալներուն յանձնարարական
գրեր առնելու համար խնդրալի մը զըր-
ուեցաւ :

3. Եւրոպայի պէյն յայտնեց ժո-
ղովն թէ աղբային Քերիսիլի փոքրիկ
զինուոր երեսփոխանաց ամեն անապա-
րութիւնը նկատելով՝ պատշաճ դատեր է՝
այս զանցառութեան դարման տանելու
համար արդէն Քերիսիլի փոքրիկ մէջ
եղած որոշումը Ս. Եւրոպայի Եւրոպայի
տունական կերպիւ յիշեցնել, որպէս զե-
պետը եղած միջոցներն ի դորձ գրեւ բա-
յալայ գանուող երեսփոխաններն համար

որ մենք օրինաւոր եւ ամբողջ կենդանադրին
ստորագրութիւնն ընենք : »

Արժանապատիւ Մամբրէ վարդապետ
աին տուած տեղեկութիւններն հոս վեր-
ջ տրոխելով, ուրիշ նամակէ մ'ալ հետե-
եալ գեղարք կը քաղենք, որ նախընթաց
յուշկար ամսոյն 10 ին ուրբաթ իրիկուէր
պատահեր է :

Բէշօ Պաղտատարեան մահտետի Պա-
րապետ անուն անձի մը նորոգման երախան
մեռնելու վնասի մէջ ըլլալով, ընտանիքը
շուտով եկեղեցի կը հասցնեն զայն, որ-
պէս զի անիւնը չմեռնէ : Բայց դժ-
բաղդար կըրպակային հոս չըլլալով, Տ.
Օրբարեան Տ. Յօհաննէս քահանայն
չուղեր մկրտել ըսելով թէ կըրպակային ներ-
կայ չեղած՝ չըլլար, վասն զի ստակն ո՛վ
պիտի վճարէ : Արախային ընտանիքը կը թա-
խանան որ շուտով երախան մկրտէ, քա-
տակն իրենք տան : Քահանայն դարձ-
եալ չհաճիր և կըրպակային կուգէ : Ա՛յ՛՛՛
երկարելով, և երախան ալ գրեթէ վեր-
ջին կէտն հասած ըլլալով, եկեղեցւոյն
մէջ աղօթող բարեպաշտ ինն մը և ուրիշ
մարդ մը միջամտութիւն կընեն, և երախային
մահտետնը վնասը քահանային ներկայա-
ցնելով՝ կ'առաջարկեն որ շուտով մկրտէ :
Քահանան դանդաղ ալ կը ստատէ « Զեր
գիտաւու բանը չէ » ըսելով : Այն ժա-
մանակ ինը խնամանքե ու միանգամայն
բախտութիւնէ գրգռել կը պատւայ : « Ի՞մ
սղոս կանչացեք դպրոցէն, թող կըրպակայ
ըլլայ, և ստակը ես կը վճարեմ » : Ասոր
վրայ քահանային շահտարութիւնն ապա-
հովելով կը հաճ, կնոջը տղան դպրոցէն
կը կանչուի, երախան կը մկրտուի, տուն կը
տանին և քառորդ մը ետքը կը մեռնի :

Արախային մայրն ալ՝ ծննդական մահ-
ձին մէջ այս եղելութիւնն իմանալով, դող
կենիւ, կուլայ, և հիւանդութիւնը կը
ծանրանայ :

Ա՛յ՛՛՛ ծննդային Համալսարան լրագիրն իր
անցեալ շաբաթ աւուր թերթին մէջ կը-
րծական կամ եկեղեցական հայ լրագրի մը
անձեռնիկ կարեւորութեամբ վրայ քանի մը
լուրջ և իրաւային խորհրդածութիւններ
ընելով, այնպիսի թերթ մը հիմնելու ա-
ռաջարկութիւն ըրած է արդային կրօնական
ժողովոյ :

Ա՛յ՛՛՛ ծննդային այս օրինաւոր առաջար-
կութեան ըստ ամենայնի համամտութիւն
նիս յայտնելով, անոր հետ մենք ալ Ար-
րծական ժողովոյ ու շաբաթութիւնը կը հը-
րաւիրենք յոյն նիւ թին վրայ :

ՆԱԽԵՆ ԼՈՒՐԵՐ

Խառնուել հայոց երեւելիներէն Պաճ.
ճաջեան մեծայարգ Պրիգոր արցան որ
նոյն գիւղի Արտիսեան վարժարանին եր-
կար ժամանակ հոգաբարձութիւն ըրած և
անոր դարբասանն ու յառաջակներն
թեանը համար շատ աշխատութիւն տը-
ւած է, ամսոյս ինչ շաբաթ օրն իր մահկա-
նացուն կըրպակային հիւանդութեամբ
մը : Իր տարածած մահը Խառնուելը
արդայնոց համար զգալի կորուստ մ'է :

Այցեալ շաբաթ օրն ալ Ալեկէեան
մեծապատիւ Յօհաննէս արքայի կողակից
համալսարանայ և աղիւռուհի Սոփիա տի-
կինը՝ որ երկար ժամանակէ ի վեր հի-
ւանդ էր, իր մահկանացուն կըրեց, անմը-
խելիար սոյո և արամութեան մէջ թող-
լով Ալեկէեան մեծատոհմ գերդաստանը :
Հուրախակորութիւնը կրկնել օրը
կատարեցաւ շքեղ հանդիսով, և մար-
մինը Խառնուել տարուելով՝ Ալեկէեանց
դամբարանը դրուեցաւ :

Մարտիանէն հետեւեալը կը գրեն
մայրաքաղաքիս Քուռի Ս. Օրբարեան լու-
ղըրին :

« Ա՛յ՛՛՛ երջին օրերս մահկանաւոր աղքատ
հայրենի մը աղքատութեան թշուառու-
թիւններէն աղտոտելու համար քանի մը
տաճիկ կանանց կերթայ կիսաքնէն թէ յո-
ժար և պատրաստ է տաճիկ ըլլալու եթէ
իր վնասը բարեկամներու անձի մը հետ
զինքն տնւանայնեն : »

« Տաճիկ կանայք ուրախութեամբ

կընդունին հ յուհին առաջարկութիւնը,
և իր խոտորանն քիչ աւուր մէջ զինքը
երջանկալցնող ամուսին մը դնեն : Ան-
տաւարը հայրենի տաճիկ մը տուն գրին
ուր կենաց ամեն գիւրութիւններն և շը-
քեղ բնիկութիւն մը դառաւ : Քանի մը
օրուան համար փոխ գրեւաններ և Մա-
տօրի կանանց սովորութեան համեմատ
սակի քառամանակ մը տուն իրեն :

« Այսուհետ սկսած էր իրեն խոտորա-
նած երջանիկ կենաց ամեն հաճոյքներն
զգալու, բայց խնդրած ամուսինը չեղաւ :

« Տեղւոյն կաթողիկ քահանայները
տեսնելով որ հայերն այս դործին ամեն-
ւին հոգ չեն տանիր, երան տեղական կա-
ռավարութեան հայ կինը խնդրեցին, աւ-
րութեան մէկ կանանին յետով, որուն մէջ
բաւած է թէ որ և իցէ մէկը որ իր նախ-
նեաց կրօնը թողով ուրիշ հաւատք մը ըն-
դունիլ կուգէ, երեք օր իր առաջին կրօնին
պաշտօնականներուն պառի յանձնուի, և
այն պաշտօնականներն ետեւ թէ որ կրօնա-
փոխ դարձեալ իր առաջին կրօնին ուրա-
նայ, ոչ որ իրաւունք չունի զանի պա-
հանջելու : Այս կանանին համեմատ կա-
թողիկ քահանայները տեղական ժողովին
պահանջներն յիշեալ աղերշտակի հայու-
հին, բայց ժողովն ակամջ չիախցը, և երբ
վերջիցեալ կայսերական օրէնքը մէջ
բերելով պահանջներն վրայ պնդեցին,
Արեւիկին վերադարձը խօսքերով փոք-
տեց զինքն : »

« Տարուայի ամերիկային կողմը
Քիլիկ հատարակալութեան Սան-
թիակո մաղաքացին մար եկեղեցին
գեկու : Ցին լատինացոց Մարտո Յոու-
թեան տունն օրը կարգէ դուրս կերպով
դարբարաւած, քանի հազարի չափ կան-
գեղեցիկով ու մոծերով լուսաւորուած,
և մէջն ալ հինգ վեց հազար կանայք
դանուած ժամանակ, յանկարծ աւաղ խո-
րանը բռնկելով՝ կայծակի արագութեամբ
հրդեհը եկեղեցւոյն ամեն կողմը ծաւա-
լել և այնչափ քաղաքի մէկ կէտէն աւե-
լին չկրնարով փախել թէի մարդ տղեր
նն, մէկ մասն ալ եկեղեցւոյն հրկիւղեա-
յարկին վրաաւանդուած տակ թաղուեցին :

« Խառնուել լրագիր մը հետեւեալ
գաղափարին անցքը կը պատմէ որ Ա՛յ՛՛՛
պարտիոյ Քրիստոնէ քաղաքին մէջ պա-
տահեր է :

« Այցեալ ամիս կին մը երախն մէջ
կը տեսնէ, որ իր վախճանեալ ամուսինն
երեք թիւ կը բերէ իրեն, ըսելով թէ
այն օրերը կենիւղ վնասակահամութեան մը
մէջ նոյն թիւերը սիրտի վատիկն :

Այնք վնասակահամութեան դրուելու
համար առակ չունենալով, փոխանակ իր
կատան կամ փառաբան ծախելով, փը-
ղոսկրեայ խաշուութեան պատկեր մը ու-
նի եղեր, հաւաքածով կը ծախէ, և քա-
նի մը դուրսը առնելով՝ չիլ տանի ջերմե-
ւանդութեամբ վնասակահամութեան օրն-
տուկը կը ձգէ : Իրեք ալ երախած թի-
ւերը կենին, և կինն ինը հազար Ֆրանք
կը շահի : Սակայն դանիւ տուն տանել
ետեւ խնամանքը կ'սկսի զինքը տանջել,
և իրեն այնպէս կը թուի թէ ինը կին
Յուգո մ'էր, և թէ ծախած Քրիստոսին
ստակն իրեն գրեւոր խեղ չափի բերէր :
Ասոր իր օրատուութիւնը քահանա-
յի մը կը յայտնէ :

« Այս ի՞նչ բերեալ և, անխելք կինի,
կրտէ քահանան : մինչև որ այդ մեծ օրը
բաղձնով թիւերը չքաւեան հանգստութիւն
դանիւղ չունին : ուստի առ այդ ստակը,
կէս գիւղերն միջոցները գերեզմանատուն
տար, ուր անշուշտ պիտի դանեալ ամուս-
նոյց ուրուակները, և անոր տուր : Ա՛յ՛՛՛
փախար, ուրուակներ պիտի առնու ըս-
տակը, և իր հոգւոյն կատարեալ հան-
գրտութեանն ու ըստ մեղքերուդ քա-
ւութեանը պիտի դործածուի » կըսէ :

Իսեղծ կինը անհամբերութեամբ կէս
գիւղեր ըլլալուն տրտելով, կնիւն գերեզ-
մանատուն կերթայ, և կը տեսնէ որ ա-
մուսնոյն ուրուակներն արդարեւ հոն կե-
ցած իրեն կ'ապառնէ : Այնպէս երեսով ձեր-
մակ կ'առնուեցուն մէջ փայծի մ'ա՛մ մարդ
մը՝ երկու մեծ թիւերով (քանտոս)՝ անոց

կը մտնէ : և տեսար կ'ա՛մ զոգրեցուն
ձեռքէն կըրպակէր ստակին ծրարը, և
յաւարալը ընթացքով գեղ'ի մահաւոր
կերթնալ : Այնք՝ առաւելոյն վաղէն ծանր
բեռ մը վերցուածի պէս՝ երկար հառա-
չանք մը կարճակէ, քանի մը աղօթք կը
մընջէ և տուն կը դառնայ :

« Սակայն ծանրան երկու գիւղերային
պահագրան հրեշտակներ արքունի հրացա-
նակիներու կերպարանքով՝ կնոջը գեմ
կենին, և կը հարցունեն թէ այն ժամա-
նակ ի՞նչ բան ունի այն կողմերը : « Այ-
նչ կը պատասխանէ կինը . « գերեզմանա-
տուն գալիք քիչ մը բարեգործութիւնը
նկու համար » : Գիւղերայան գիւղերուն
ընն ալ խորհելով որ այնպիսի ուշ ժամա-
նակ քիչ մը չարագործութիւն ալ կըրար
կատարուիլ, կը հարցաքննեն պիքը և
ձշմարտութիւնը կ'ուզեն խմանալ : Այնք կը
հարկադրի երկու թիւերը պատմելու :
Օրուակներն ինչ կնոջ չափ մեծահա-
ւատ չըլլալով, ուղղակի քահանային տու-
նը կերթան, ուր քիչ մը ետքը կը հաս-
նի ապիտակագրեայ և թեւաւոր վերա-
պատուելին : Օրուակներն անմիջապէս
կը բռնեն զինքը և նոյն կերպարանքով
ոտակախութեան դուռը կը տանին, ուր
զինքը հանուեցնելով՝ ծրար մը անկողնի
սու մննէր, զոյգ մը ստուարաթիղթէ (մու-
խափ) թեւեր և 9000 Ֆրանք կը հանեն
վրայն : »

ՄԵՆՏՈՐ ԵՐԻՏԱՆԳՐԱՅ

ՆԱՄԱԿ Ա.

Ներածական խորհրդածութիւնը . — Օ-
րինաւոր ստաճողութիւն մը արժէք . — Սառ-
կութիւնը . — Գաղափարական ուսմունքն ի՞նչ
պէս գործածելու է . — Մաւաւր, բարոյական
և կրօնական մշակութեան միջոցներ . — Կե-
նաց նոր տարրերու . — Բարի նախանշին
հարկաւորութիւնը . — Ամենէն բան մը սով-
րէ . — Սըր Վալթեր Սքոթ . — Մոտեմպիան
և զործարարութեան սկզբնաւորութիւնը . —
Բնաւորութեան ձևանալը . — Յրանքին . —
Կնոյ որ կընես աղիկ ըրէ . — Կարգաւորու-
թիւն . — Անոր օրինակը . — Անկեղծութիւն
և ձշմարտութիւն . — Ուղղակի բարոյական
կանոնի մը գեմ մեղանշիլ . — Զնչութեան կա-
րեւորութիւնը Պարսկի և ուրիշներու օրինա-
կով ցոյց տրուած . — Կանտիս երևուած ու-
ղուակներ . — Յրանքին, Սուրբ Եւ. Լոք .
— Վէլլինկոթի դուքս . — Հանդուրութեան
ժամեր . — Թամա Էլ . — Սուրբ . — Յանձ-
նապատասխանութեան հարկաւորութիւնը . —
Պատմական յիշատակներ . — Մեծն Պարսոս .
— Յրեանքը Բրուսոյ . — Պիւքս . — Տոու-
րիճ . — Սըր Էնդրիան մը . — Յանք ընէ :

(Ծարուակութիւն եւ վերջ .)

Այս նամակը վերջապէս յա-
ռաճ քեզի մէկ կէտ մ'ալ կը յիշեցնեն .
« Առաւօտուն կանուխ ելելէ ետ մի՛ կե-
նար » . քանի իմէ ուշ ելնես, հետեւա-
բար պէտք է որ ուշ գործի սկսես, և բո-
լոր օրն ամեն բան գէշ պիտի երթայ :
Ասիկայ զատ քիչ բաներ կան որ գործա-
լանի մը գիտաւորներուն սիրտն այնչափ
եղբայրանեն, քան թէ իրենց ստորակար-
գելոց ժամանակէ ետքը գործի սկսիլը :
Պարսկերէն կըսէ թէ՛ անհիշա որ ուշ կե-
նէ՛ կրնայ ըլլալ որ օրն ի բուն շարու-
նակ աշխատի և գիւղերն ալ տակաւին
իր գործը չմնջեն » . և Սուրբ Եւ. հա-
տատէ թէ ինքը երբեք չէ տեսնել որ ա-
ռաւօտն իր մահիւն չերթոյ մէկը մեծու-
թեան համար : « Բիւք քեցիր, կը խրա-
տէ Էդ, շատ քնացողներն արդու իր-
ւան » :

Կանուխ ելնելու և ամեն բանի մէջ
կանուխարութեան արդի օրինակներուն
մէջ կրնայ յիշուիլ Ալեկէեան թիւերը .
այդ Ալեկէեան թիւ նոյն վնասութիւնը հայ-
րենիքն եղած ամենն ալ երկաթեայ փը-
րիկ բանակի մահճի մը վրայ կը պառկի,
զոր միշտ առաւօտուն ժամը Յին տեղը կը
դարձունէ բոլոր տարին . իր ընդունած
նամակներուն իր ձեռքով պատասխան կը
գրէ, և շատ ուշադր կը պատահի որ դու-
սին ուղերձուած նամակի մը պատասխանը

քան և չորս ժամ ու շնոյց : Առաւօտուն
կանուխ ելնելու համար կրնայ իրիկուեր
կանուխ պառկիլ : Պարսկերէն է որ կէս
գիւղերուն տաճ մէկ ժամ քունը ան-
կից յետոյ երկու ժամ քունէն աւելի ա-
ղիկ է : Ալեկէեան քեզի կանուխ թող ըլլայ
եթէ ընտանեկան սովորութիւնները կամ

գործք կը ներեն, որ գիւղերուն ժամը
ստանին քունին ծրարը մարես : Այս տուն
կրնայ հինգին կամ վեցին ելնել, և եթէ
կամ ուրիշ ժամ ալ հանգստեան համար
ունենալ, օրն որ գրեթէ բնութեան պա-
հանջանէն չափ է, և թէ որ քունին ու-
րական դարձնուի չեն պահանջեր ուրիշ
նէն իննէն կամ տասնէն առաջ գործիդ
վրայ դանուիլ, մասնէ թէ ի՞նչ անդին
ժամեր կը վատարկիս ուսման և վարժա-
թեան համար :

Թիւ պատճառաւ մ'արգիլուիս սո-
վորական ժամը չպառկելու, ասոր համար
միւս առաւօտն ուշ մի՛ ելնէր, այլ ա-
ւելի աղիկ է հարկաւորած ամեն ժամ մը
կամ երկուք կանուխ պառկիլ հետեւեալ
գիւղերը : Այս դրութիւնն ունէր ընտա-
նեկան կերպով (Թամաս Էլ) կ'ուշադր պա-
րուն, որն որ յառաջացեալ ծերութեան
մը մէջ մեռաւ 1841 թ. դարունը : Ասիկա
մինչև իրեն յետին վարկեանը երկուստեք
դուրեւեան առաւելութիւնն ու թաղմուն-
թիւնը պահեց գրեթէ այս միջոցներով,
կանուխ ելնելով և բարեկամն սովորու-
թեամբ, թէ և ինքը շատ ինկած էր նորա-
ձև կենաց մէջ : Միւս կողմէն Սուրբ,
Գաղափար Էնրիկոս Բ. Թաղաւորին բա-
րեկանն ու պաշտօնակալը, երբոր անակն-
կալ պարագայ մը իր սովորական դրա-
մանց ընթացքը խանգարէր, օրուան ան-
հանգստութիւնը գիւղերուն ժամերուն
հանդուրութեամբ կը լեցնէր, և ասիկայ
իր կարգութիւնը վնասուեցաւ :

Գիտաբութիւն եղած է թէ « Մար-
գիկ և մասնաւորապէս երկուստեք բա-
րի կամ մեծ բանի մը փորձը բնիկ ետ կը
մնան՝ ապիտակ իրենց շատ դժուար դա-
րուն, իբրեւ անհամաձայն իրենց բնութեա-
նն ու տարրութեանը : Բայց մեր անոր
համար տեղը երբ, վասն զի մեր ունեցած
գործունէութեանը տեղեկ չենք և չէն-
տենք թէ ինչպէս գործածելու է զայն :
Մեր գործութիւնը կը կախուի երկաթ-
լածներէն աւելի, մեր բնիկ՝ կարողու-
թեանը և մեր կամոցը վրայ մեծանն
վատահոգութեան մը : Ա՛յ՛՛՛ ծուէ՛ ուրեմն ինչ
որ ուղիք է, և գործը կէս կատարուած է
աւելի կըլլայ : Վնէ՛ կանուխ ելնելու և
քաջութիւնը սիրտի լանայ, որուն արգա-
սիքն անբաւ օգուտներ ունի :

Ասոր քանի մ'օրինակներ յառաջ բե-
րենք : Չորեքտասներորդ դարուն մէջ
խանութիւնը Պարսկերէն մէջ ընդ հանրապե-
սառաւօտեան ժամը չորսին կը բացուէին :
Այն ժամանակները Գաղափար Թաղաւորին
առաւօտեան ժամն ուրիշ կը ճաշէր, և ի-
րիկուեր նոյն ժամին իր աննկարելի ըս-
տէր : Այդպէս Էնրիկոս Բ. Թաղա-
ւորին ժամանակը նորաձևութեան կեր-
պով առաւօտեան ժամը եթէ նախաձա-
շիկ և ժամը տասը ճաշի ամեն էր : Ա-
նոր աղբիւր Արիստարքի թաղաւորու-
թեան ամենը բարձրագոյն դասերը, ու-
սուցանակներ և այլն, ստանդարտին կը ճաշ-
էին : Սակայն թիւ և կարեւորութիւն
մը տարւել է այսպիսի օրինակներու, որոնք
աւելի սովորութեան կամ նորաձևու-
թեան հետեւեալ էին, քան թէ ճարտա-
րութեան և իրապէս ժամանակի խնայու-
ղութեան : Մեծն Պարսոս թէ՛ Անտո-
նի մօտ նաւարաններուն մէջ իրեն ճար-
տարապետ, թէ՛ մարմնը ձեռքը իբրեւ դար-
բին և թէ՛ Պարսկերէն դահլիճ վրայ, միշտ
արարչապէս առաջ կենէր : « Իս կըրպակ
չափ կեանքս երկայն ընելու համար եղած
եմ, կըսէր, ուստի կարելի եղածին չափ
պէտք է որ քիչ քնանամ » : Առաջինին
Սուրբ՝ գոր արդէն յիշեցնելը և որն որ
պէնջ նուազ իր ժամանակը կը խնայէր
քան թէ տեղութեան երաժուտները, շատ
քիչ կը քնանար, իր կանուխար անկողին
մանկու ժամը տանէ եր, և միշտ առաւ-

